

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΓΙΩΝ ΔΕΣΜΕΥΟΜΕΝΑΙ

ΥΠΟ

ΣΤΕΦ. Δ. ΗΜΕΛΛΟΥ

Ὁ εὐσεβὴς ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει, ὡς γνωστόν, ἀποδώσει εἰς εἰκόνας τῆς Παναγίας ἢ ἁγίων τῆς ἐκκλησίας πλεῖστα θαύματα — τοῦτο βεβαίως ἰσχύει καὶ δι' ἄλλους χριστιανικοὺς λαοὺς — τὰ ὅποια ἔχουν παραδοθῇ καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ παραδίδωνται μέχρι σήμερον ὑπὸ μορφὴν δημοδῶν διηγήσεων.

Εἰς τὰς εὐρέως διαδεδομένας σχετικὰς διηγήσεις πρέπει νὰ ὑπαχθῇ κατηγορία ἐλαχίστων μὲν ἀλλ' ἐνδιαφερουσῶν παραδόσεων με θέμα τὴν θαυμασίαν μετακίνησιν εἰκόνων καὶ τὴν ἐν συνεχείᾳ δέσμευσίν των δι' αὐτὰς ἢ ἄλλως πως ὑπὸ τῶν κατοίκων ἐνὸς τόπου, διὰ νὰ ἐξαναγκασθοῦν κατ' αὐτὸν τρόπον νὰ παραμείνουν ἐκεῖ ὅπου οὗτοι ἐπιθυμοῦν, καὶ τοῦτο πρὸς μεῖζονα περὶ τὴν ἀσφάλειάν των.

Παραδόσεις τῆς κατηγορίας ταύτης καταρτίσασθαι νὰ συγκεντρώσω τὰς ἑξῆς.

1. Περὶ τῆς Παναγίας τῆς Καρδίτσας διηγῶνται οἱ κάτοικοι τοῦ ναμοῦ Λασιθίου Κρήτης ὅτι ἰδὲν θέλησε νὰ μείνῃ στὴν ἐκκλησίᾳ καὶ ξαναγύρισε στὸ βράχο, ὅπου τὴν εἶχαν πρωτοβρεῖ τὰ τσοπανοπαῖδα. Οἱ καλόγεροι ξανάφεραν τὴν εἰκόνα στὸ μοναστήρι καὶ γιὰ νὰ μὴ φύγῃ κολλοῦσαν τὴν πέτρινη κολώνα — δυὸ μέτρα ψῆλος — ποὺ εἶχε φέρει ἀπὸ τὴν Πόλιν ἡ ἰδία ἡ Παναγιά καὶ τὴν δέσσανε ἐκεῖ με ἀλυσίδα. Πάνω της (τῆς κολώνας) εἶναι περασμένη ἡ ἀλυσίδα με κρίκους, με τὴν ὁποία δέσσανε οἱ καλόγεροι τὴν Παναγιά. . . Ἡ Παναγιά ἔσπασε τὶς ἀλυσίδες κ' ἔφυγε σὲ ἄγνωστους τόπους¹.

2. Εἰς τὸν νομὸν Ἡρακλείου ἀναφέρεται ὅτι «φορητὴ εἰκόνα τοῦ ἁγίου Φανουρίου ἔφυγε ἀπὸ τὴ θέσι της, ποὺ τὴν εἶχαν προκώσει οἱ παλιοὶ καλόγεροι, καὶ ἐπήγαινε στὰ ψηλά, γιατί ἤθελε ὁ ἅγιος νὰ εἶναι ἀπέναντι τῆς μικρῆς τοιχογραφημένης ἐκκλησίᾳς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἀπὸ τίς πολλὰς φορὲς ποὺ ὁ ἅγιος ἔφευγε καὶ πήγαινε ἀπέναντι στοῦ Σταυρωμένου καὶ οἱ καλόγεροι τὸν μπρόκωναν, τοῦ βάζανε τὶς βίδες καὶ τὸν βιδῶνανε γερά με μεγάλα γυφτόκαρφα»². Κατ' ἄλλην παραλλαγὴν «γιὰ νὰ μὴ φεύγῃ, τὴν ἔχουνε στὸν τοῖχο (τέμπλον) δεμένην»³.

3. Οἱ κάτοικοι Φαναρίου Καρδίτσας ἔδεσαν τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας «σ' ἓνα δέντρο με τριχιά, γιὰ νὰ μὴ τ' εἰς φύγῃ, ἀλλὰ κόπ'καν οἱ τριχὲς κ' ἔφυγι». Ἡ εἰκὼν

1. Ἀλ. εἰ. Κ. Χατζηγιάκη, Ἐκκλησίαις Κρήτης. Παραδόσεις. Ρέθυμνο 1954, σ. 163, ἀρ. 165. Πρβλ. καὶ ΚΛ, χφ. 3633, σ. 5 - 6 (1972).

2. Ἀλ. εἰ. Κ. Χατζηγιάκη, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 153, ἀρ. 156.

3. Γεωργ. Ν. Λικατερινίδου, Ὁ ἅγιος Φανούριος εἰς τὴν λαϊκὴν παράδοσιν τῆς Κρήτης, Κρητικὴ Πρωτοχρονιά 5 (1965), σ. 165 - 166.

μεταφερθεῖσα ἐδέθη ἐκ νέου, πάλιν ὅμως «κόπ'καν τὰ σκοινιά κι ἡ Παναγία πῆγε ἀπάν' σ' ἓνα ξυλικό, τὴν κάρφουσαν ἀπάν' στοῦ ξυλ'ικό, γιὰ νὰ δοῦν, ἂν θὰ φύγ', ἀλλὰ ἡ Παναγία ἐκεῖ ἤθελε φαίνεται νὰ κάτσ' κ' ἑκατσω»¹.

4. Τέλος «μιά εἰκόνα τῆς Παναγιᾶς τῆς Λάσδας στὴν Κερασιά Ἀγράφων βρέθηκε πάνω στὴν καρυδιά. Οἱ κάτοικοι τὴν ἔφεραν πίσω στὴ Λάσδα. Μάλιστα γιὰ περισσότερη ἀσφάλεια τὴν κάρφωσαν στὴν ἐκκλησία. . . Ἡ εἰκόνα καὶ πάλι χάθηκε καὶ βρέθηκε ξανά στοῦ ἴδιου μέρους»².

Ὅπως φαίνεται, αἱ ἀνωτέρω παραδόσεις ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο ἐπὶ μέρους θέματα, τὸ θέμα τῆς θαυμαστῆς μετακινήσεως τῶν εἰκόνων καὶ τὸ θέμα τῆς δεσμεύσεώς των, ποὺ εἶναι βεβαίως ἀπόρροια τοῦ πρώτου.

Τὸ πρῶτον θέμα μεμονωμένον ἀποτελεῖ τὸν βασικὸν πυρῆνα παραδόσεων, διαδομένων εὐρύτερον εἰς τὸν ἐλληνικὸν λαόν. Κατὰ τὰς παραδόσεις ταύτας εἰκὼν ἀγίου μετακινεῖται, ἐγκαθισταμένη κατ' ἰδίαν ἐκλογὴν εἰς τόπον, ὅπου κτίζεται ἐκκλησία ἢ μονὴ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀγίου³.

Αἱ παραδόσεις τοῦ τύπου τούτου δύνανται νὰ ὑπαχθοῦν πάλιν εἰς πολὺ εὐρύτερον κύκλον διηγήσεων, γνωστῶν εἰς ὅλα τὰ χριστιανικὰ δόγματα, κατὰ τὰς ὁποίας εἰκόνες ἀγίων, ἀγάλματα κλπ. τραυματίζονται ἢ κατ' οἰονδήποτε τρόπον βλαπτόμενα ὑπὸ ἱεροσύλων ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας τοχνοῦν. Πινακίσκονται, κλαίουσι, ιδρώνουν, ἀνταποδίδουν κτυπήματα ἢ κατ' ἄλλον τρόπον τιμωροῦν ἐπὶ τόπου τοὺς ἀσεβεῖς, ὡς ἐὰν ᾖσαν ζῶντα πρόσωπα⁴. Αἱ ἐξετάσιμα παραδόσεις διακρίνονται φανερώς εἰς ἀνωτέρω καὶ ὑποτέρω, ὅτι αἱ εἰκόνες πέρα τοῦ τοῦ ἀλλοιοῦνται, ὡς ἐπὶ χθρ., ἢ ἄλλως πᾶς ἐμποδίζονται μὲ δεσμὰ νὰ μετακινήσονται.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἰς τὴν ἀρτιωμένην τῶν ἀνωτέρω ὀλίγων διηγήσεων, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν συναφῶν πρὸς αὐτάς, συνετέλεσαν νόμοι παγκοσμίως ἰσχύοντες τῆς φαινομενολογίας τῆς θρησκείας περὶ ἐμψυχώσεως ἢ ἐνσωματώσεως τῶν λατρευτικῶν εἰκόνων ἢ ἀγαλμάτων, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἄψυχος εἰκὼν ἰσχύει ἀντὶ τοῦ εἰς αὐτὴν παρισταμένου ἀγίου⁵.

1. ΚΛ, χφ. 2960, σ. 339 - 340 (1965).

2. Κανάλια Καρδίτσης, Ἐνθύμημα συγγραφὴν μὲ τὴν συνεργασίαν ομάδος Καναλιωτῶν, Βόλος 1976, σ. 248.

3. Βλ. σχετικῶς Στεφάνου Δ. Ἡμέλλου, Λαογραφικαὶ εἰδήσεις ἐκ χειρογράφου τοῦ Κιμωλίου διδασκάλου Μάρκου Βεντούρη, Κιμωλιακά 3 (1973), σ. 122, ἰδίως σημ. 2, ὅπου σχετικὴ βιβλιογραφία.

4. Πρβλ. Leopold Kretzenbacher, Kulturbedingungen und Funktionen der mittelalterlichen Legende, Ethnologia Europaea 9, 1 (1976), σ. 57 - 58. Βλ. προχείρως μερικὰ παραδείγματα εἰς Στεφάνου Δ. Ἡμέλλου, Ἡ περὶ πειρατῶν λαϊκὴ παράδοσις, ἐν Ἀθήναις 1968, σ. 82 ἐξέ., 101 κ.ά. σποραδικῶς. Ἐνδεικτικῶς ἐκ τῆς ἀρχαίας γραμματείας Λουκιανοῦ, Περί τῆς Συρίας θεοῦ 10 (p. 457) «ἰδρῶει γάρ δὴ ὦν παρὰ σφίσι τὰ ξόανα καὶ κινεῖται καὶ χρησιμορροεῖ». Πλείονα παρὰ Hans Dieter Betz, Lukian von Samosata und das Neue Testament, Berlin 1961, σ. 42 - 43 (Texte und Untersuchungen zur Geschichte der Altchristlichen Literatur 76).

5. Βλ. Leopold Kretzenbacher, ἐνθ' ἀνωτ. καὶ G. van der Leeuw, Phänomenologie der Religionen², Tübingen 1956, σ. 515. Εἰς τὴν αὐτὴν ἀρχὴν στηρίζεται καὶ ἡ δημιουργία μικροῦ κύκλου παραδόσεων, ἐλληνικῶν καὶ ξένων, κατὰ τὰς ὁποίας εἰκὼν ἀγίου δέ-

Τοῦτο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν κατωτέρω ἱστορικὴν ἐρμηνείαν τῶν νεοελληνικῶν θρησκευτικῶν διηγήσεων, ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτει ὅτι αὗται ἔχουν προχριστιανικὴν παράδοσιν, ἀφοῦ συναφεῖς διηγήσεις καὶ εἰς αὐτάς τὰς λεπτομερείας ἀναφέρονται εἰς γραπτὰς πηγὰς τῆς ἀρχαιότητος.

Παρατίθενται αἱ σχετικαὶ ἀρχαῖαι διηγήσεις, ὅσαι τοῦλάχιστον μοῦ εἶναι γνωσταί, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τῶν πλεόν χαρακτηριστικῶν.

1. Ἐπικειμένης τῆς ἀλώσεως τῆς Τύρου ὑπὸ τοῦ πολιορκούντος αὐτὴν Ἀλεξάνδρου, ὡς παραδίδει ὁ Διόδωρος Σικελιώτης, «Ἐγίνετο δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα παρὰδοξα, δυνάμενα διατροπὴν καὶ φόβον τοῖς ὄχλοις παρασχέσθαι . . . ἑωρακέναι δέ τις ἔφησεν ὄφιν καθ' ἣν ὁ Ἀπόλλων ἔλεγε μέλλειν ἑαυτὸν ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. Τοῦ δὲ πλήθους ὑπονοήσαντος ὅτι πεπλακῶς εἶη τὸν λόγον χαριζόμενος Ἀλεξάνδρῳ καὶ διὰ τοῦτο τῶν νεωτέρων ὀρμησάντων ἐπὶ τὸ λιθοβολῆσαι τὸν ἄνθρωπον οὗτος μὲν . . . διέφυγε τὴν τιμωρίαν . . . οἱ δὲ Τύριοι δεισιδαιμονήσαντες χρυσαῖς σειραῖς προσέδησαν τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ξόανον τῇ βάσει, ἐμποδίζοντες, ὡς φησὶν, τοῦ θεοῦ τὸν ἐκ τῆς πόλεως χωρισμόν»¹.

Κατὰ τὸν Πλούταρχον οἱ Τύριοι «ὥσπερ ἄνθρωπον αὐτομολοῦντα πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν θεὸν εἰλημότες αἰσῶς τε τῷ κολοσσῷ περιέβαλλον αὐτοῦ καὶ καθήλουν πρὸς τὴν βάσιν, Ἀλεξανδρὸν τὴν καλοῦντες»², κατὰ δὲ τὸν Κόϊντον Κούρτιον Ροῦφον «aurea catena denique simulacrum, araeque Herculis, cuius numini urbem dicaverant inseruere simulacrum, quasi illo deo Apollinem retentum». Κατὰ τὸν Ἀλεξανδρὸν τέκος, παραλαβόντα τὴν εἰδήσιν περὶ τῆς δεσμώσεως τοῦ ἀγάλματος «οἱ Τύριοι σχοῖνιον τε γροῖνίζαν μίλτω, καὶ ἔπαιον τὸ ἄγαλμα, Ἀλεξανδριστὴν καλοῦντες»³.

2. Συμφώνως πρὸς τὰ ἀρχαῖα σχόλια εἰς Πινδαρον «Πολέμων μὲν γάρ φησι παρὰ Χίοις μὲν τὸν Διόνυσον δεδέσθαι, καὶ παρ' Ἀουθραίοις δὲ τὸ ἔδος τῆς Ἀρτέμι-

ρεται ἢ ἄλλως πως ἀπειλεῖται, διὰ τὰ ἐξαναγκασθῆ ἔτσι ὁ ἅγιος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀπειλούντος, ὅπερ καὶ συμβαίνει (Ἀλ. ξ. Κ. Χατζηγάκη, Ἑκκλησίαις Κρήτης, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 32, ἀρ. 21, ΚΛ, χφ. 1105, σ. 225 - 226 [περ. Μεραμβέλλου καὶ Ἱεραπέτρας Κρήτης, 1937], χφ. 3026, σ. 97 [ἐπαρχ. Καρδίτης, 1966], χφ. 3453, σ. 42 [Κρανοῦλα Ἰωαννίνων, 1969], χφ. 3453, σ. 32 [Χρυσὴ Καστορίας, 1969], Giuseppe Cocchiara, Immagine del folklore siciliano, Λαογρ. 17 (1957), σ. 15. Πρβλ. καὶ τὴν κοινὴν παροιμίαν «καὶ ὁ ἅγιος φοβέρεθαι θέλει», εἰς τὴν ὁποίαν συνάπτεται συνήθως διηγήσεις μᾶλλον ὅμως εὐτραπέλου περιεχομένου [βλ. σχετικῶς Γ. Κ. Σπυριδάκη, Βυζαντινὰ παραδόσεις, Ἑπιστ. Ἑπετ. Φίλος. Σχολ. Πανεπ. Ἀθηνῶν 5, 1954 - 55, σ. 363 - 64]).

1. Διοδ. Σικ., Βιβλ. 17, 41, 7 - 8 (Vogel - Fischer, Teubn.). Πρβλ. κυρίως καὶ Ch arly Clerc, Les théories relatives au culte des images chez les auteurs Grecs du IIe siècle après J. - C., Paris 1915, σ. 29. Αὐτόθι, σ. 29 - 30 καὶ ἄλλαι σχετικαὶ διηγήσεις, περὶ τῶν ὁποίων ὁ λόγος κατωτέρω.

2. Πλουτ., Ἀλέξανδρος 24. Ὁ Πλούταρχος γενικεύων τὰ ἀνωτέρω παραδίδει ὅτι οἱ «Τύριοι δεσμούς ἀγάλμασι λέγονται περιβαλεῖν» (Ἡθικ. p. 279, Ζητ. Ρωμ. 61 [Loeb]).

3. Q. Curti Rufi, Histor. 4, 3, 21 - 22 (Budé).

4. Αἰλ. ἀπόπ. 59 (Hercher). Ἡ εἰδήσις αὕτη εἶναι ἐνδιαφέρουσα ὡς συναφῆς τῶν νεοελληνικῶν παραδόσεων περὶ δαρμοῦ τῶν εἰκόνων ἁγίων (ἄνωτ., σ. 61, σημ. 5).

δος, καὶ ὅλως πολλὴν κατεσπάρθαι λόγον περὶ τῶν ἀγαλμάτων ὥς μὴ μενόντων, ἀλλὰ πορευομένων ἄλλοσε πολλάκις»¹.

3. Κατὰ τὸν Πausανίαν πάλιν εἰς τὴν Σπάρτην «τοῦ ναοῦ δὲ ἀπαντικρὺ πέδας ἐστὶν ἔχων Ἐνάλιος, ἀγαλμα ἀρχαῖον. γνώμη δὲ Λακεδαιμονίων τε ἐς τοῦτό ἐστιν ἀγαλμα καὶ Ἀθηναίων ἐς τὴν Ἀπτερον καλουμένην Νίκην, τῶν μὲν οὐποτε τὸν Ἐνάλιον φεύγοντα οἰχήσεσθαι σφισιν ἐνεχόμενον ταῖς πέδαις, Ἀθηναίων δὲ τὴν Νίκην αὐτόθι ἀεὶ μενεῖν οὐκ ὄντων πτερῶν»².

Αἱ ἀνωτέρω ἀρχαῖαι παραδόσεις ἦσαν, φαίνεται, ἀφ' ἐνὸς μὲν λαϊκοῦ ἀφ' ἐτέρου δὲ εὐρύτερον γνωσταί. Ὑπὲρ τῆς ἐν λόγῳ ἀπόψεως συνηγοροῦν σαφεῖς ἐνδείξεις εἰς τὰ κείμενα. Οὕτως ὁ Διόδωρος ἐπισημαίνει τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Τύριοι προέβησαν εἰς τὴν δεσμευσιν «δαισιδαμονήσαντες», ὁ δὲ Πολέμων ὅτι ἡ αὐτόματος μετακίνησις τῶν ἀγαλμάτων ἀπετέλει πίστιν τῶν πολλῶν («πολὴν κατεσπάρθαι λόγον περὶ τῶν ἀγαλμάτων ὥς μὴ μενόντων, ἀλλὰ πορευομένων ἄλλοσε πολλάκις»). Ὁ Πλούταρχος ἐξ ἄλλου ἀναφέρει ρητῶς, ὅτι οἱ λοιποὶ συγγραφεῖς ἀφίουν νὰ ὑπονοηθῇ, ὅτι δηλ. τὰ ὁμοιώματα τῶν θεῶν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἐδέχοντο, ὥς νὰ ἦσαν ζῶντα («ὥσπερ ἄνθρωποι» ἀποκαλοῦντα πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπ' αὐτοφῶρ τὸν θεὸν εἰληφότες). Ἐξ ἄλλου ὁ σκοπὸς τῆς δεσμεύσεως, τοῦ ἐξαναγκασμοῦ δηλ. παραμονῆς τοῦ ὁμοιώματος τοῦ θεοῦ εἰς τὴν θέσιν του, διὰ νὰ ἐξακολουθῇ νὰ παρέχῃ τὴν προστασίαν του εἰς τοὺς ἀνθρώπους, γίνεται διαφανὴς εἰς τὴν περιπτῶσιν τοῦ ἔργου τοῦ Ἀπόλλωνος τῆς Ἐρως καὶ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἐνάλιου τῆς Σπάρτης.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐκ τῆς ἀρχαιότητος παραδίδονται καὶ ἄλλαι μαρτυρίαι περὶ δεσμεύσεως καθ' ὅμοιον τρόπον ὁμοιωμάτων θεῶν, ἀλλ' ὁ σκοπὸς τῆς δεσμεύσεως καὶ αὕτη αὕτη ἡ ἐνέργεια θὰ ἠδύναντο διαφοροτρόπως νὰ ἐρμηνευθοῦν.

Οὕτως ὁ Πausανίας εἶδε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν του, εἰς τὸν Ὀρχομενὸν «δεδεμένον ἀγαλμα» τοῦ Ἀκταίωνος, περὶ τοῦ ὁποῦ «λεγόμενα ἦν Ὀρχομενίοις λυμαίνεσθαι τὴν γῆν πέτρας ἔχον εἰδωλον». Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἔδωκε χρησμὸν εἰς τοὺς Ὀρχομενίους «ἀνευρόντας εἴ τι ἦν Ἀκταίωνος λοιπὸν κρύψαι γῆ, κελεύει δὲ καὶ τοῦ εἰδώλου χαλκῇν ποιησαμένους εἰκόνα πρὸς πέτρα σιδήρῳ δῆσαι»³.

Ὅπως ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Nilsson, ἡ πίστις ὅτι ἡ εἰκὼν ἠδύνατο νὰ μετακινηθῇ, δὲν φαίνεται τόσον βεβαία. Ἐδῶ πρόκειται συνήθους μαγικῆς πράξεως, κατὰ τὴν ὁποίαν δεσμεύεται τὸ εἰκονιζόμενον πρόσωπον διὰ τῆς εἰκόνης του, δεδομένης τῆς ἀπολύτου εἰς τὰς μαγικὰς πράξεις συνδέσεως των⁴.

Ὁ Πausανίας μᾶς πληροφορεῖ περαιτέρω περὶ τῆς λατρευομένης εἰς Φιγαλίαν Ἀρκαδίας Ἀρτέμιδος Εὐρυνόμης ὅτι, ὥς εἶχεν ἀκούσει ἀπὸ τοὺς κατοικοῦς τῆς πε-

1. Ἐκδ. Drachmann, τ. 1, scholia in olympionikas, Lipsiae 1903 (φωτ. ἀνατ. Amsterdam 1964), Ὀλυμπ. 7, 95α. Πρβλ. καὶ Martin P. Nilsson, Geschichte der Griechischen Religion 1³, München 1967, σ. 82.

2. Πaus. σ. 3, 15, 7 (Spiro, Teubn.). Πρβλ. καὶ Erwin Rohde, Psyche 1², 1897, σ. 190, σημ. 3.

3. Πaus. σ. 9, 38, 5.

4. Martin P. Nilsson, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 83 - 84.

ριοχῆς, «*χρυσαῖ τε τὸ ξόανον συνδέουσιν ἀλύσεις*»¹, περὶ δὲ τῆς Ἀφροδίτης Μορφοῦς εἰς Λακωνίαν ὅτι «*κάθηται δὲ καλύπτραν τε ἔχουσα καὶ πέδας περὶ τοῖς ποσί*»². Αἱ χρυσαῖ ἀλύσεις ὅμως θὰ ἡδύναντο νὰ εἶναι καὶ ἀπλῶς διακοσμητικά³, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἡ ὅλη ἐνέργεια τῆς δεσμεύσεως θὰ ἡδύνατο νὰ ἐρμηνευθῇ ἄλλως ἢ καὶ ἄλλως⁴.

Ἄς μνημονευθῇ τέλος καὶ ἡ πίστις τῶν ἀρχαίων περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ Δαιδάλου νὰ ἐμψυχώνει τὰ ἀγάλματά του, ἐξ οὗ καὶ κατὰ Πλάτωνα «*ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει, ἐὰν δὲ δεμένα, παραμένει*»⁵.

RÉSUMÉ

Icônes liées

par Steph. D. Hmellos

De nombreuses légendes grecques — assez semblables — rapportent que certaines icônes de la Vierge ou des Saints se déplacent toutes seules. Pour les empêcher de quitter l'emplacement qui leur avait été choisi, les paroissiens les ont enchaînées ou liées par n'importe quel moyen.

Selon l'auteur, ces légendes, et les autres qui leur sont apparentées, sont nées dans l'esprit du peuple qui croit que les icônes des Saints acquièrent une âme, d'après la phénoménologie de la religion. L'étude historique des légendes néohelléniques met aussi en évidence ce fait. De plus, elle fait ressortir que des légendes apparentées aux légendes chrétiennes se trouvent déjà chez les Anciens.

1. Παυσ. 8, 41, 6. Πρβλ. Martin P. Nilsson, Griechische Feste von religiöser Bedeutung 1906 (φωτ. ἀνατ. 1957), σ. 230, ὅπου καὶ περαιτέρω βιβλιογραφία.

2. Παυσ. 3, 15, 11.

3. Βλ. Martin P. Nilsson, Geschichte der Griechischen Religion, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 83.

4. Βλ. Charly Clerc, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 30 καὶ Chr. Aug. Lobeck, Aglaophamus, sive de theologiae mysticae Graecorum causis 1, 1829, σ. 275.

5. Πλάτ., Μέν. 97d (Burnet, Oxon.). Πρβλ. Εὐθύφρ. 11c καὶ 15b καὶ Charly Clerc, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 95. Πρβλ. καὶ ὅσα περὶ τῆς τέχνης τῶν Ροδίων ἀγαλματοποιῶν λέγονται εἰς τὰ σχόλια εἰς Πίνδ. (ἐνθ' ἀνωτ.) («*τὰ γὰρ ὑπ' αὐτῶν δημουερούμενα καὶ ἐργαζόμενα τοιαῦτα καὶ ὀφθῆναι ἐπὶ τῆς γῆς, οἷα καὶ αὐτὰ τὰ ἐμψυχα κινούμενα*»), ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου ('*Δ. Σ, 373*) («*διὸ καὶ ἀλύσεις ἐξεδέσμον αὐτὰ, ἵνα δῆθεν μὴ κινηθέντα φύγοιεν...*»).